

MARIËNBURG

2019 • MEI

JAAR 36 • 02

MAGAZINE

VAN EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN

VREEMDELING OP AARDE

GOD EN GEWELD

GETUIGEN VAN GELOOF

MAKELAAR IN MACHT

MARIABRIEVEN

COL OF ON

MARIËNBURG MAGAZINE VAN
EN VOOR KRITISCH KATHOLIEKEN
IS EEN UITGAVE VAN MARIËNBURG,
VERENIGING VAN KRITISCH
KATHOLIEKEN, EN VERSCHIJNT
VIJF MAAL PER JAAR. OVERNAME
VAN ARTIKELLEN IS TOEGESTAAN NA
OVERLEG MET DE REDACTIE.

© 2019 MARIËNBURG
ISSN1878-8734

WEBSITE

www.marienburgvereniging.nl

REDACTIE

eindredacteur: Arthur van Tongeren

redacteuren:

Leon Goertz

Adrie de Jong

Ad Krijnen

Jacques van Leeuwen

Ria Schoenmakers – van Osch

REDACTIE-SECRETARIAAT

Lidy Verdegaal

redactie@marienburgvereniging.nl

VORMGEVING

N-ything Design, Boxmeer

DRUK

Rekafa drukkers, Venlo

LIDMAATSCHAP / ABONNEMENT

Lidmaatschap van Mariënburg inclusief
abonnement op Mariënburg Magazine:
€ 35,- per jaar.

Abonnement zonder lidmaatschap:

€ 25,- per jaar.

Proefabonnement: 3 nr's voor € 15,-

Losse nummers: € 5,-

Aanmelden bij het secretariaat of via de
website.

IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68

BIC-code: NLRABO2U

Mariënburg is ANBI erkend.

BESTUUR MARIËNBURG

Harrie van den Akker, voorzitter,
06-48590171

Ed Schreurs, lid, 0499-376480

Michel Besnard, lid, 040-2810073

Riet Bos, penningmeester, 06-43928591

Nicole Buijtendijk, secretaris, 030-2751989

bestuur@marienburgvereniging.nl

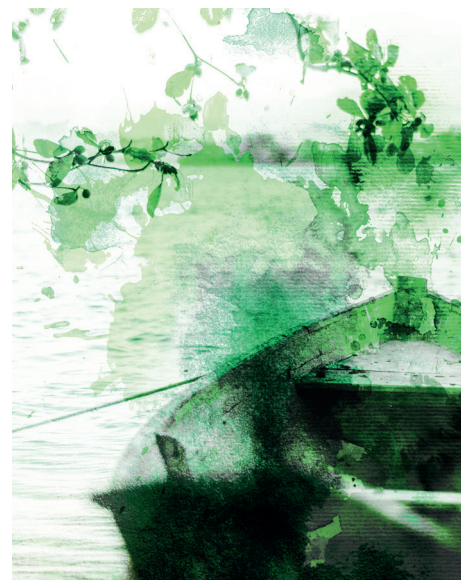
SECRETARIAAT

Het Fort 29

5581 AB Waalre

040-8442967

secretariaat@marienburgvereniging.nl

04

VREEMDELING OP AARDE

FRANCK PLOUM

09

GETUIGEN VAN GELOOF

YVONNE EN EMILIE VERVIERS-BEKER

11

OUD-KATHOLIEK

HERMAN UEFFING

14

12 BRIEVEN OVER MARIA

MARGRIET GOSKER EN YOSÉ HÖHNE SPARBORTH

16

MAKELAAR IN MACHT

THOMAS SEITERICH

19

GOD & GEWELD

LEON GOERTZ

22

KRITISCH KATHOLIEK?

*Noodzakelijk en onmogelijk. Een heilloze
discussie.*

WIM VAN DER VELDEN

EN DE COLUMNNS

13 Erik Jurgens: De levendmaker

23 Leon Goertz: Wolf

24 Huub Schumacher: Voor zo'n kerk is er geen
kapstokhaakje meer

OPROEP: KRITISCH KATHOLIEK?

In het vorige nummer van *Mariënborg Magazine* riepen we u op om in maximaal 700 woorden op te schrijven wat kritisch katholiek voor u betekent. Dit naar aanleiding van het 10-jarig bestaan van het magazine. Inmiddels zijn enkele reacties binnengekomen op het redactie-adres. De eerste vindt u op pagina 22. Bij voldoende inzendingen kunnen we in elk magazine dat in 2019 verschijnt één of twee bijdragen plaatsen.

Dus: wilt u anderen graag laten weten wat kritisch katholiek-zijn voor ú betekent?

Klim in de pen en stuur uw bijdrage naar redactie@marienburgvereniging.nl! Wie weet staat uw verhaal in het volgende nummer. Bijdragen kunnen worden ingezonden tot uiterlijk 1 juli 2019.

DAT LIED MOET BLIJVEN KLINKEN

In de *Ballade van het volk* voert Servaas Bellemakers een vader ten tonele die het beste voor had met zijn kinderen: “de aarde zou een hemel zijn, de mensen zouden mensen zijn, brood zou er voldoende zijn – dat lied bleef in hem klinken.” Die vader hebben wij, zijn kinderen, nooit gezien. Door de eeuwen heen zijn we ook behoorlijk aan het dolen gegaan: kruistochten, kolonisering van verre werelddelen, verspreiding van ‘het’ geloof te vuur en te zwaard, de loopgraven van de eerste wereldoorlog, de gaskamers van de tweede, de atoombommen op Japan, de genocide van Srebrenica. Zijn lied is wel heel vaak verstomd, zijn licht uitgegaan, zijn geest verwaaid. Nu warmt onze aarde op, viert de individualisering hoogtij, trekken we muren op, staat de kerk in het verdomhoekje en de Notre Dame in brand. Mensen denken zonder God en geloof te kunnen. Is, althans in de westerse wereld, ons geloof tot uitsterven gedoemd? Toch duikt zijn lied steeds weer op, onweerstaanbaar, onstuitbaar als een kind dat geboren wordt, een ongemakkelijke opdracht en een roeping tegelijk.

Wie Oosterhuis’ *Lied van de Aarde* tijdens de *1000 Stemmen Manifestatie* in 2018 goed heeft beluisterd, mag hopen dat alles ten goede zal keren, dat de aarde kan genezen, dat mensen weer mensen-met-en-voor-elkaar worden. Dan moeten wij niet pessimistisch zijn over de toekomst, niet luisteren met de oren van vroeger, maar – zonder de ballast van eeuwen her en zonder de makke van misbruik en macht – bewegen naar nieuwe vormen van geloof in God: op weg gaan, ons lichtend voorbeeld Jezus achterna. Lees onze brochure *Getuigen van geloof*.

Ook moet de Mariënborgvereniging op zoek naar soortgenoten, lotgenoten, geloofgenoten – om ons lied duidelijker te laten klinken. Samen op weg gaan met Beziel Verband Utrecht, met *De Roerom*, met Beziel Verband Vlaanderen? De contacten aanhalen met de zelfstandige ecclesiae, met geloofsgemeenschappen in vrije opstelling, met parochies beducht voor hun toekomst in een te benauwd en benauwend instituut? Niet gehinderd door waar wij vandaan komen, maar ons oog gericht op de toekomst, wat die ook brengen moge...

Want ons lied moet blijven klinken. Hoor je ‘t al? Zing dan mee.

- VERSPREID MARIËNBURG MAGAZINE ONDER UW FAMILIE, VRIENDEN EN KENNISSEN
- ALS LID KUNT U EENS EEN PROEFNUMMER LATEN TOESTUREN NAAR EEN BELANGSTELLEDE
- GEEF EENS EEN ABONNEMENT CADEAU

Het volgende nummer verschijnt medio juli 2019. Bijdragen uiterlijk 25 mei aan het redactie-adres.

“NICOLE BUIJTENDIJK,
OP DE ALV VAN APRIL 2019
GEKOZEN TOT SECRETARIS VAN
HET MARIËNBURGBESTUUR”

TER-
ZIJ-
DE

VREEMDELING OP AARDE

'Een vreemdeling ben ik op aarde'. De vreemdeling, het vreemdelingschap, het vervreemd zijn, het speelt allemaal een belangrijke rol in het Bijbelse verhaal. Aan de ene kant gaat het om mijzelf als iemand die te gast is op deze aarde. Die deze aarde en de plek waar ik woon niet in bezit heb. Anderzijds gaat het om de mens die als vreemde leeft te midden van vele anderen. De vreemdeling die te gast is tussen volken en culturen die niet vertrouwd zijn, niet van dezelfde herkomst zijn.

*Maak mijn ogen helder dat ik zien mag
het wonder van uw Thora.*

*Een vreemdeling ben ik op aarde
verzwijg mij uw woorden niet.*

*Dat úw recht zal gelden, ooit, voor immer
dat verlangt mijn ziel met huiverend verlangen.*

PSALM 119, 18-20: H. Oosterhuis – 150 psalmen vrij.

Vreemdeling zijn betekent ook dat je als mens zoekt naar de weg hier op aarde. Misschien kent u het gevoel ergens voor het eerst te komen en op zoek te zijn naar oriëntatie, richtinggevoel, de juiste weg. Nu is dat maar een voorbeeld in het klein, wanneer je een dagje, een weekend of een paar dagen op stap bent, op vakantie. Maar dat gevoel van ergens in den vreemde te zijn, wordt natuurlijk groter wanneer je ergens voor langere tijd gaat blijven. Dan is het niet alleen een kwestie van oriëntatie of even de juiste weg zoeken, maar van vreemde zijn en je eigen leven opnieuw ontdekken en vormgeven in den vreemde. Je moet gaan wortelen in vreemde grond, op een plek waar je wortels niet liggen. Dat is een hele uitdaging.

In psalm 119 gaat het vreemdelingschap ook nog ergens anders over. Namelijk over de vraag of je in staat bent zelf je richting te vinden in het leven. Jij als mens op deze aarde, hoe ga je om met je omgeving, hoe sta je tegenover je medemens, hoe geef je je leven vorm, welke keuzes maak je?

Al deze fundamentele vragen waarop we vaak niet een-twee-drie een antwoord hebben, geven je het gevoel een vreemde te zijn. Daarom luidt de tweede zin

*Een vreemdeling ben ik op aarde
verzwijg mij uw woorden niet*

Vreemde in de zin van zoekend naar richting, naar een richtsnoer, richtinggevende woorden. De psalmist hoopt die van God te mogen ontvangen.

ZELF BEN IK VREEMDELING Vreemdeling ben ik op aarde, gaat

dus over mijn 'gast zijn' op deze wereldbol. Het gaat over de mens die als vreemde is te midden van anderen en over de mens die wacht en hoopt levenswoorden te ontvangen van God, om zo de weg te kunnen vinden en het leven vorm te kunnen geven.

Al die aspecten van vreemdelingschap worden in het Bijbelse verhaal niet voor niets aan de orde gesteld. Ze gaan over de dagelijkse realiteit. We moeten ons een samenleving en leefwereld voorstellen waarin mensen leven van kleinschalige landbouw, ruilhandel. Een samenleving waarin velen een nomadisch bestaan leiden, dat wil zeggen rondtrekken, steeds op zoek naar een stukje vruchtbaar land dat vrij is en bewerkt kan worden. Natuurlijk zijn er ook steden, maar de overgrote meerderheid woont in de rurale gebieden. Vreemdeling zijn is dagelijkse realiteit en vreemdeling ben je steeds opnieuw nadat je weggetrokken bent op zoek naar vruchtbaar land.

Het is niet vreemd dat een samenleving die bestaat uit een voortdurend wisselende samenstelling, vraagt om regels die iets zeggen over de omgang met elkaar. Dus ook hoe om te gaan met de vreemdeling.

*Gij zult liefhebben de vreemdeling
want zelf zijn jullie vreemdeling geweest
in het land Egypte*

DEUTERONOMIUM 10,19

De kern, of het uitgangspunt, bij alle regelgeving over de omgang met de vreemdeling is gegeven door de ervaring van de uittocht. De uittocht is het kernverhaal waar alle andere verhalen omheen draaien en geschreven zijn. De eigen ervaring van onvrijheid, vreemdelingschap, tot en met slavernij aan toe, zit in het DNA van het volk. Die

ervaring en alles wat daarmee verbonden is vormt de leidraad voor alle Bijbelse uitspraken over de omgang met de vreemdeling: zorg goed voor hen, ze dienen gelijk behandeld te worden als de eigen inwoners, je dient hen te beschermen, voor hen op te komen, want zelf zijn jullie vreemdeling geweest in het land Egypte.

Het boek Deuteronomium heeft het zelfs over liefhebben. Dat is nogal wat. We moeten liefhebben hier echter niet verstaan als omarmen, knuffelen. Nee, we worden gevraagd de vreemdeling lief te hebben zoals God hen liefheeft:

*God die de vreemdeling liefheeft,
die hem brood en kleding geeft.*

DEUTERONOMIUM 10,18

Liefhebben is dus 'zorg dragen voor'. Is zorgen dat iemand een fatsoenlijk leven kan leiden en geen gebrek lijdt aan het noodzakelijke levensonderhoud.

De vreemdeling is in het Bijbelse verhaal richtinggevend en de omgang met de vreemdeling is maatgevend. Meer dan dertig keer wordt in de Bijbel de morele stand van het volk afgemeten aan zijn omgang met de vreemdeling.

DE VREEMDELING ALS NAASTE Ook Jezus spitst vaak de mate waarin mensen hem navolgen of de geboden onderhouden toe op de omgang met de vreemdeling. Neem bijvoorbeeld het verhaal van de barmhartige Samaritaan.

Een Thorageleerde en Jezus raken in gesprek over de twee voornaamste geboden: God liefhebben en je naaste die is als jij. De man vraagt hem: ‘Wie is mijn naaste?’ Om een antwoord te geven op die vraag vertelt Jezus het verhaal van een mens die onderweg tussen Jeruzalem en Jericho in handen viel van rovers en halfdood achterbleef aan de kant van de weg. Na het verhaal vraagt Jezus: ‘Wie is naaste geworden van het slachtoffer?’ De man antwoordt: ‘Die barmhartigheid aan hem deed.’ Jezus zegt: ‘Ga en doe jij evenzo.’

‘Wie is mijn naaste?’, vraagt iemand. ‘Wie is naaste van het slachtoffer?’, geeft Jezus terug. Een wisseling van perspectief. In de Schrift is altijd het slachtoffer uitgangspunt van denken, de weduwe en de vluchteling bepalen de richting. Niet het ik, maar het gij, de kwetsbare ander is mijn referentiekader wanneer het gaat om het goede doen, rechtvaardig zijn, vrede brengen.

De Joods-Franse filosoof Emmanuel Levinas ontwikkelde vanuit zijn kennis van de Thora en de Talmoed een filosofie met als centraal thema: het gelaat van de weerloze ander. Voor Levinas is de Ander een weerloos schepsel dat een appèl doet op mijn verantwoordelijkheid: heb mij lief, doe mij recht, wees mijn naaste, laat mij leven. Ook al ben ik niet schuldig aan het lijden van de weerloze ander, toch ben ik verantwoordelijk. De verschijning van het weerloze gelaat van de Ander kan mij ertoe bewegen de zorg voor mijn ‘ik’ te vergeten. In de ontmoeting met de Ander komt God aan het licht, in de Ander.

Deze fundamenteel andere manier van kijken is nodig omdat het denken vanuit het ik steeds weer zal leiden tot oorlog, geweld, massamoord, Holocaust, genocide. Het ik voelt zich immers bedreigd door de vreemdeling, kent angst voor het onbekende. Het ik laat zich voeden door makkelijke kreten als islamisering en massa-immigratie. Het ik is bang om tekort te komen en trekt ten oorlog tegen alles wat de eigen vrijheid in gevaar brengt en stelt daarbij de vraag: wie is mijn naaste? Ben ik soms mijn zusters en broeders hoeder?

‘Wie is mijn naaste?’, vraagt de mens. ‘Wie is naaste van het slachtoffer, de vreemdeling, de asielzoeker, de oorlogsvluchteling?’, vraagt de Schrift.

DE VREEMDELING ALS VLUCHTELING Aan onze voordeur voltrekt zich sinds 2015 een humanitaire ramp. Er lijkt geen einde aan te komen. Het zijn de rechtstreekse gevolgen van oorlogen en conflicten. Maar ook van totale uitzichtloosheid en de afwezigheid van perspectief op een humaan bestaan. En dan draait het soms om heel herkenbare en nabije vragen die volwassenen zich stellen: kan ik hier werk vinden? Wil ik mijn kinderen in deze puinhopen laten opgroeien? Wat zijn hun kansen? Voor veel vluchtelingen komen bij deze fundamentele bestaansvragen ook nog vragen van veiligheid: steun of bestrijd ik het regime, door wie kan ik verraden worden, mag ik uitkomen voor mijn meningen en standpunten?

Aan onze voordeur staan mensen die gelukkig willen zijn en op zoek zijn naar een veilig, menswaardig thuis. Wanneer het om de wezenlijke zaken gaat in het leven delen mensen van over heel de wereld dezelfde wensen en verlangens. Ieder mens wil gelukkig zijn. En toch voelen we ons vaak bedreigd door mensen uit andere culturen en religies. In ons allen zit kennelijk iets waardoor het vreemde onbekende aan de ene kant spannend en interessant is, maar wanneer het te dichtbij komt ook angst inboezemt, afstoot, weerstand oproept.

En binnen dat spanningsveld van interesse en angst leven we. Naarmate we onzekerder zijn over onze eigen cultuur en religie is de angst groter en wanneer we stevig geworteld zijn in onze eigen cultuur en religie schuiven we meer op naar openheid en interesse voor de vreemde ander die nabij komt. Dan mag die ander ook dichterbij komen, zonder dat we daar ongemakkelijk van worden.

Hoe sterk zijn wij geworteld in onze eigen cultuur en religie? Nederland is in de afgelopen decennia enorm veranderd. Dat heeft gevolgen op alle terreinen van ons leven. Niemand van ons kan zich daaraan onttrekken. Zelfs al zou je dat willen, het is onmogelijk.

Heel het kerkelijk en religieus leven in Nederland is verdampt. Voor wie willen vasthouden aan de christelijke geloofstraditie zijn niet alleen vormen verdwenen of veranderd, maar ook de inhoud is verschoven. Godsbeelden zijn stukgeslagen, dogma's van vraagtekens voorzien, en de katholieke kerk als geheel is de afgelopen vijftien jaar in een diepe morele crisis terechtgekomen, van bankschandalen tot de hel van het misbruik.

Religie is in onze samenleving naar de marge gedrongen, naar het privé domein. Er is geen gemeente – misschien een paar op de Veluwe – waar de winkels niet open zijn op zondag. En te midden van al die processen die gepaard gaan met

twijfel, onzekerheid, ontworteling ook, leven we en vragen we ons af: wat geloof ik zelf nog? Door welke waarden laat ik me leiden? Ik kan me voorstellen dat er veel mensen zijn voor wie dat beeld van de mens als vreemdeling op aarde meer en meer van toepassing is op de eigen leefplek en ons eigen land. Soms voel je je een vreemde in eigen land.

En dan is er tegelijk een proces gaande waarin Nederland van kleur verschiet. Van de homogene samenleving die het altijd leek te zijn, en voor een deel ook was, naar een multi-culturele, multireligieuze, multi-etnische samenleving waarin een nieuw evenwicht gevonden moet worden. En wat zien we om ons heen gebeuren: de kerk wordt afgebroken en de moskee wordt gebouwd. Bij ons verdampst het denken en leven vanuit gemeenschap en viert het 'ik' hoogtij en in onze omgeving ontmoeten we nieuwkomers met andere culturele en/of religieuze achtergronden die elkaar opzoeken en gehecht zijn aan hun gezamenlijkheid.

DE VREEMDELING EN DE ONDERBUIK Dan hoeft er maar iets te gebeuren en de onderbuik gaat spreken. Dan zien we, ook al willen we het niet, dat we op die genoemde lijn van angst aan de ene kant en interesse aan de andere, gaan opschuiven richting de angst. We voelen ons ontworteld, we zijn niet meer zeker van onze religieuze overtuigingen, het land waarin we opgroeiden is er niet meer en daar komen mensen die allemaal vol overtuiging hun religie lijken te beleven, die elkaar allemaal lijken op te zoeken, die allemaal geworteld lijken te zijn in hun cultuur. Dat is bedreigend.

Ik schrijf bewust 'lijken te zijn', want dat is natuurlijk niet zo. Niet alle mensen uit andere culturen beleven hun religie heel bewust. Wereldwijd gaat 10% van de moslims wel eens naar de moskee, dat lijken een beetje de cijfers van Nederlandse christenen. Het is ook helemaal niet zo dat ze elkaar allemaal opzoeken. Dat lijkt allemaal zo, omdat we iets in hen zien en herkennen dat we zelf zijn kwijtgeraakt en waar we misschien wel naar verlangen of terugverlangen.

Nu is er op zichzelf helemaal niets mis met een onderbuik-gevoel. Iets dat je raakt in je onderbuik geeft een signaal af van alertheid. Een gezonde afstand tot wat je niet kent is niet erg, de vraag is of je in staat bent om nieuwsgierig te blijven. De vraag is of jij je laat leiden door je onderbuik.

OPNIEUW DE VREEMDELING EN IK

Een vreemdeling op aarde ben je.....

Kijk je met de bril van de angst, of kijk je met de bril van de vreemdeling, die jij zelf ook bent? Deze harde en duistere wereld snakt naar mensen die het aanschijn van deze aarde kunnen vernieuwen, haar opnieuw een menselijk gezicht kunnen geven. Deze aarde snakt naar proeftuinen, leefplekken, huizen waar de menswaardigheid geoefend wordt, waar het liefhebben van de vreemdeling in Bijbelse zin geleefd wordt.

Je zou gelukkig willen zijn

...

Wil je ook goed zijn, betrouwbaar, trouw, rechtvaardig, meedogend?

...

Er zijn woorden gesproken die werken ten goede, je hart versterken, je geweten scherp.

...

Gelukkig wie ze zoekt te horen en leeft om te volbrengen.

...

PSALM 112 (DELEN): H. Oosterhuis – 150 psalmen vrij

De bevrijdende woorden van de Bijbel roepen ons op om te kijken naar ons eigen vreemdelingschap met alles wat daarbij hoort. Tegelijk laten ze ons zien dat een mens nooit in zijn of haar eentje gelukkig kan worden. De verantwoordelijkheid voor de vreemde en bekende Ander maakt dat ik niet gelukkig kan zijn in een wereld vol ongelukkige Anderen. Dat maakt mij niet schuldig aan het lijden van die Ander, maar het roept me wel op lief te hebben, zorg te dragen.

IN GAMMELE BOTEN

*In gammele boten van leven niet zeker
hopend op kansen te kunnen bestaan.
Gevlucht voor de oorlog, geweld en het onrecht,
op zoek naar een plaats in vrede geluk*

*Gelokt en verscheept als handel en afval
varend naar stranden van hoop en belofte,
niet wetend van grenzen van onwil en haat
en velen vol rijkdom die niet willen delen.*

*Van alles beroofd, geen geld en geen eten
ogen vol angst kijken dood tegemoet
waar zijn de mensen die opstaan en schreeuwen,
die stokken verheffen en water doen splijten?*

*Als roze blauwe onschuld op duistere golven
van onrecht en onwil van schaamte en schuld,
verdronken in zeeën van hoop op iets beters,
een toekomst verloren en met hen zo velen.*

*Als jij bestaat, bevrijder van mensen,
keer dan het duistere lot van miljoenen,
in boten en wagens, treinen, langs wegen,
berooïd en geslagen geen kans te bestaan.*

*Dat wij niet langer weggijkend zwijgen.
Bereid zijn te delen ons geld en ons leven
spreken bevrijding en op deze aarde
doen schijnen het licht van de vrede.*

*Voor alle vluchtelingen
op weg naar nieuw leven,
verdronken op zee,
gestikt in vrachtwagens,
omgekomen door uitputting*

* Deze tekst is getoonzet door Arjan van Baest. De compositie is gratis te downloaden via www.mamreliturgie.nl/liederen

*Ook al ben ik niet schuldig aan het
lijden van de weerloze ander, toch ben ik
verantwoordelijk*

FRANCK PLOUM (1968)

IS ALS THEOLOOG VERBONDEN AAN DE EKKLESIA BRED A EN HET BIJBEHOREND BIJBELS LEERHUIS ZINSVERBAND. DAARNAAST IS HIJ WERKZAAM VOOR DE CONGREGATIE BROEDERS VAN HUIJBERGEN. HIJ PUBLICEERDE O.A.: *IK STUUR JOU! BEVRIJDEND SCHRIFTLEZEN* (2016), *ONZE VADER – WAT ZEG JE?* (2017). ONLANGS VERSCHIEEN: *'EEN WEG TEN LEVEN' BEZINNING OP DE LIJDENSWEG VAN JEZUS* (SAMEN MET ANSELM GRÜN).

GETUIGEN

VAN GELOOF

De Credocommissie

Op 6 april 2019 werd de Algemene Ledenvergadering van onze vereniging gehouden. Tijdens het middagprogramma werd de langverwachte brochure van de Credocommissie gepresenteerd. Voor de leden die daarbij niet aanwezig konden zijn hebben wij een impressie gemaakt van wat op die middag besproken werd.

VOORGESCHIEDENIS De brochure, die volgens haar ondertitel “gedachten over godsgeloof en liefde” bevat, werd ingeleid door enkele leden van de Credocommissie. Het werk van de commissie is een vervolg op de vele, in 2009 verzamelde, zelfgeschreven ‘geloofsgetuigenissen’ en op de groeps gesprekken, in 2010 en 2011 gehouden, die uitmondten in de brochure *Hedendaags geloof*. Enkele van die gespreksgroepen bestaan nog steeds. De Credocommissie is, als ‘denktank’ van onze vereniging, opgericht om de gedachtevorming in stand te houden. In zijn inleiding vertelde Tom van den Beld, eindredacteur van de brochure, dat de gesprekken binnen de commissie jaren geleden begonnen met de studie van de Geloofsbelijdenis van Nicea (325): wat zeggen die 1700 jaar oude formuleringen ons; wat kunnen wij er voor ons leven van leren. Zijn er andere formuleringen voor wat wij geloven te bedenken, die ons mogelijk meer aanspreken?

Gaandeweg kwam de Credocommissie tot het inzicht, dat het ondoenlijk is om een hertaalde geloofsbelijdenis op te stellen die het godsgeloof van velen op een aansprekende wijze uitdrukt. Daarvoor is, zo benadrukte ook commissielid Julia van Wel, de meerstemmigheid van het persoonlijk geloven eenvoudigweg te groot en te rijk, zoals bleek uit de geloofsbelijdenissen en gesprekken uit 2009-2011. De commissie is dus ook niet gekomen met één ‘Mariënburggetuigenis’, maar heeft intensief nagedacht over de kern van het christelijk godsgeloof. De nieuwe brochure is, zo benadrukte Tom van den Beld, dan ook geen ‘leer-verhaal’ maar ‘stof voor meditatie’; zij bevat geen ‘Credo’ maar ‘geloofsgetuigenissen’.

WAAR IS GOD TE VINDEN? Altijd hebben mensen verteld over wat ze zouden kunnen geloven. We kunnen niet anders, omdat het geloof steun en houvast geeft en we anderen daarin willen laten delen. Over God spreken we altijd in beelden; ook de formuleringen van Nicea zijn beelden. We zoeken niet zozeer naar dogmatiek, maar naar de inhoud van wat geloven inhoudt, van wat God in ons leven kan betekenen. Wel moeten we oog hebben voor de traditie waaruit ons geloof is ontstaan, ook voor de dogmatische tradities die in het Credo van Nicea zijn neergelegd. We weten weliswaar niets van God (zo denken we thans), maar toch vormen we ons een idee over Hem. “Ik weet niets van God, maar ik heb weet van Haar”; een uitspraak van Van den Beld.

De Credocommissie houdt ons een aantal van die ideeën voor. Al in de Schrift wordt God aangeduid als Vader, Zoon en Geest: dat is niet alleen dogmatiek, maar blijkt vooral om liefde en compassie te gaan. Uit de tweespraak tussen Petrus en de Romein Cornelius blijkt, dat geloven te maken heeft met ontzag voor God en met het doen van gerechtigheid. Volgens Henk Meeuws kunnen we God ontmoeten in menslievendheid; menslievendheid noemt hij dan ook “een mystieke weg”. God is te vinden in ons kwetsbare leven, als een kracht die ons liefhebben aanvuurt. Hij citeert de Tsjechische denker Tomáš Halík, voor wie het vermoeden dat goedheid en tederheid, licht en warmte, liefde, in ons leven komen als een geschenk waarvoor we dankbaar mogen zijn, en niet alleen als ons eigen product, een basale geloofshouding is. Geloven dóét ertoe! Kijk maar naar het

FOTO

© MARIËNBURG

Emmaüs-verhaal: twee mensen, die volledig zijn ontmoedigd omdat hun droom uitgedroomd lijkt te zijn, steunen elkaar en nodigen de vreemdeling uit; door deze daad van liefde herkennen ze de vreemdeling als hun Heer.

Ook als veel in duigen lijkt te vallen (zoals nu?), in daden van naastenliefde, van compassie is de Heilige te herkennen: waar liefde is, dáár is God (*Ubi caritas et amor, Deus ibi est*). Dat is de samenvattende en samenbindende slotconclusie van de Credocommissie.

DE GESPREKKEN Na de inleidingen door leden van de commissie, gingen de aanwezigen in kleinere groepen met elkaar en met auteurs van de brochure in gesprek. Wat opviel in de gesprekken waaraan wij deelnamen, was dat vrijwel allen van mening waren dat God niet in woorden is te 'vangen'. Onze beelden van God veranderen, en woorden zijn in zichzelf gebrekkig en kunnen een obstakel zijn om iets wezenlijks van God te begrijpen. Taal voor 'God' bestaat niet uit stellingen, maar we kunnen wel, zoals in poëzie, spreken over onze relatie tot God. We kunnen Gods wezen niet kennen (al hebben theologen dat steeds geprobeerd), maar we blijven zoeken naar een relatie met God. Geloven is immers een relatie aangaan, een 'zich toewijden aan': een engagement met leven in liefdevolle verbondenheid. Naastenliefde dóén is een vorm van geloven in God! In toewijding aan de anderen is de heiligheid van het bestaan te vinden, dáár is God. Iets waar je blij van wordt aanvaarden als geschenk; dáár zit God in... God doen is goed doen... Voor velen blijkt hun godsbeeld veranderd te zijn: van 'macht' naar 'Goedheid', altijd aanwezig en beschikbaar (Ik-zal-er-zijn); wederkerig, liefdevol, kracht gevend. Het

WAT GEL OOF IK WIJ?

Is God Liefde

Geloven is een relatie aangaan, een 'zich toewijden aan': een engagement met leven in liefdevolle verbondenheid

geloof wordt vormgegeven, ingekleurd, in het eigen concrete leven, ook in de kerk: eigen verantwoordelijkheid nemen en ermee doorgaan, met het leven van Jezus als richtingwijzer. God zoeken in de mensen om je heen. Je bent dienstbaar, maar je leeft niet om beloond te worden. Zoals het Aramese Onzevader zegt: we geven de bestaansbron een Naam om hem een plaats te kunnen geven in ons leven. God als levende kracht en oproep om te handelen. Het gaat om agapè, zich schenkende liefde.

Terwijl leerstellingen leiden tot controversie en splitsing, leidt agapè tot eenheid, oecumene, gemeenschap.... De slotconclusie van de brochure "Waar menslievendheid is en minne, daar is God", wordt dan ook breed onderschreven. ●

DE AUTEURS ZIJN BEIDEN VRIJWILLIGER IN DE BONIFATIUSPAROCHIE IN RIJSWIJK (ONDER ANDERE ALS GEBEDSLEIDER), IN DE RK FEDERATIE VLIETSTREEK EN BIJ DEZINNEN IN DEN HAAG.

TIJDENS HET EVENEMENT “1000 STEMMEN ZINGEN OOSTERHUIS” OP 21 OKTOBER 2018 KWAM IK IN CONTACT MET ENKELE LEDEN VAN DE OUD-KATHOLIEKE KERK. HET VIEL MIJ OP DAT ZE MINDER CONSERVATIEF WAREN DAN IK ALTIJD HAD GEDACHT. EEN VAN HEN, HERMAN UEFFING (74), BLEEK PAS OP 68-JARIGE LEEFTIJD TE ZIJN TOEGETREDEN TOT DE OUD-KATHOLIEKE KERK. OPMERKELIJK GEZIEN ZIJN LEVENSLIJP: HERMAN WAS PRIESTER VAN HET BISDOM UTRECHT, WAS TOT ZIJN HUWELIJK IN 1974 KAPELAAN, EN DAARNA TOT ZIJN PENSIONERING R.-K. PASTORAAL WERKER, ONDER MEER IN EEN ZIEKENHUIS. HIJ WAS BEREID MIJN VRAGEN OVER ZIJN OVERSTAP SCHRIFTELIJK TE BEANTWOORDEN.

ADRIE DE JONG, REDACTIE

INTERVIEW >

OUD-KATHOLIEK

U bent in 2014 lid geworden van de Oud-Katholieke Kerk en parochiaan van de Statie Twente in Hengelo. Hoe bent u daartoe gekomen?

Dat is een langdurig proces geweest. Al in mijn studententijd, midden zestiger jaren, was ik tijdens de colleges kerkgeschiedenis geïnteresseerd in het ontstaan in 1723 van de “Rooms Katholieke Kerk van de Oud-Bisschoppelijke Cleresie”, die pas in 1889 de naam kreeg van Oud-Katholieke Kerk van Nederland. De aanleiding tot het zo genoemde Utrechtse Schisma was het ingrijpen door de Romeinse Curie in de leiding van het Utrechtse bisdom (destijds Apostolisch Vicariaat). De door het Kapittel zelf gekozen Apostolisch Vicaris (Codde) werd geschorst en diens opvolger (de Cock), werkzaam in Rome, had mede de hand in die schorsing. Protesten tegen deze gang van zaken van de kapittels van Utrecht en Haarlem hielpen niet en toen heeft het Metropolitane kapittel van Utrecht in 1723 een eigen bisschop gekozen, Cornelis Steenoven. Een soortgelijk gebeuren zag ik toen kardinaal Alfrink in de zeventiger jaren geconfronteerd werd met door Rome opgelegde bisschopsbenoemingen – in weerwil van het gewoonterecht van kapittels om eigen gekozen kandidaten aan te reiken – en het Nederlands Pastoraal Concilie werd genegeerd. Later, in de jaren negentig, ben ik actief betrokken geraakt bij de Oud-Katholieke Statie Twente, maar door persoon-

lijke omstandigheden, die te maken hadden met werk en gezin, ben ik pas in 2012 overgegaan tot het mij laten uitschrijven uit de r.-k. kerk en ben ik toegetreten tot de Statie Twente, eerst als gastlid. Met Pasen 2014 werd ik als lid opgenomen in de gemeenschap.

Waarin verschilt de Oud-Katholieke Kerk van de Rooms-Katholieke?

Niet in de geloofsleer. Centraal staan de H. Schrift en de vroegkerkelijke dogma's van de H. Drie-eenheid, van Jezus

In deze Oud-Katholieke Kerk binnen de Catholica voel ik mij thuis vanwege de bevrijdende en gastvrije sfeer en de openheid naar elkaar

Christus als én God én mens en van de Kerk als Lichaam van Christus, gevormd in sacrament en ambt. Er is dus geen aparte Oud-Katholieke theologie, maar wel een Oud-Katholieke theologische benadering. Wat wel verschilt is de kerkorganisatie. Deze is episcopaal-synodaal, dat wil zeggen dat de bisschop, collegiaal met de andere bisschoppen en de parochiegemeenschappen gezamenlijk het beleid bespreekt en bepaalt. Zo vormt zich een breed draagvlak. Ook een belangrijk verschil is de nadruk op persoonlijke verantwoordelijkheid, een appèl om je geloof bewust te doorleven en keuzes te maken in het persoonlijke en maatschappelijke leven. Verder is de liturgie, het eucharistisch samen vieren, het bindend element, de bron van waaruit de Oud-Katholieke Kerk leeft. Kom dus naar een liturgische viering om kennis te maken met de Oud-Katholieke Kerk.

Wat is de belangrijkste reden voor u geweest om tot de Oud-Katholieke Kerk toe te treden?

Dat deze loot aan de Algemene Christelijke Kerk, in casu alle christenen over de gehele bewoonde wereld, de Catholica, uitgaat van de gelijkwaardigheid van alle mensen, in Christus, zoals door Paulus in zijn Galatenbrief (3, 25-29) is geformuleerd. In mijn woorden “iedereen, man, vrouw, gehuwd, ongehuwd, van welke seksuele geaardheid ook, telt volledig mee en kan geroepen worden tot de diverse ambten en diensten in de Kerk. In Christus zijn wij één!”

Wat is volgens u de belangrijkste reden van bestaan van de Oud-Katholieke Kerk?

Dat de Kerk op een voor onze tijd aansprekende wijze het evangelie van Jezus Christus brengt aan de mensen, en wel in het omzien naar elkaar, in woord en daad.

De Oud-Katholieke Kerk hecht niet aan de eigen organisatie als alleenzalmakend. Integendeel, in oecumenisch verband streeft zij naar verbinding. Als binnen de ene Katholieke Kerk, met de Bisschop van Rome als *primus inter pares*, erkenning zou bestaan voor de – organisatorisch gezien – gezamenlijke verantwoordelijkheid van de bisschoppen van de lokale kerken en de lokale geloofsgemeenschappen, en er geen onderscheid tussen mensen wordt gemaakt in de toediening en bediening van de sacramenten, zou de Oud-Katholieke Kerk overbodig zijn.

In deze Oud-Katholieke Kerk binnen de Catholica voel ik mij thuis vanwege de bevrijdende en gastvrije sfeer en de openheid naar elkaar. De inspiratie en geestelijke voeding

daarvoor ontvang ik in de deelname aan de liturgische vieringen en in de andere activiteiten, die de Oud-Katholieke Parochie van de H. Maria Magdalena in Eindhoven – waar ik in 2016 naar ben verhuisd – aanbiedt, en waarbij eenieder meetelt!

Welke activiteiten biedt uw parochie zoal aan?

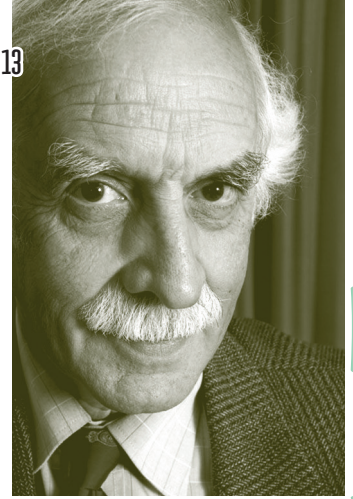
Activiteiten, waaraan iedereen mee kan doen. Gisteravond deed ik mee aan de maandelijks bijeenkomst van de groep Oase. Een tiental leden en gastleden van de parochie van de H. Maria Magdalena besprak onder leiding van de pastoor het in 2018 verschenen boek *De Oud-Katholieke Kerk van Nederland*. Samen verdiepten wij ons in het overgeleverde geloofsgoed van de vroege kerk (tot 350, Constantijn, en tot 1054, Oosters Schisma). De oecumenische katholieke visie op kerk is het hart van de specifieke Oud-Katholieke theologische benadering. Je kunt spreken van een eucharistische ecclesiologie, dat wil zeggen de gemeenschap – in de eucharistie met Christus en elkaar verbonden en in verbondenheid met de bisschop – vormt de lokale kerk, die dit gemeenschap-zijn weer

uitdraagt in de levenswijze van ieder persoonlijk. Iedereen kreeg de gelegenheid de eigen twijfels en vragen in te brengen en te luisteren naar hoe eenieder probeert om zijn of haar geloof gestalte te geven.

Ook de deelnemers aan de Bijbelgroep en de leesgroep, die maandelijks bijeenkomen, ervaren het samen bezig zijn in samenspraak met de H. Schrift, respectievelijk een gekozen boek (op dit moment *Leven met verschil* van Jonathan Sacks) als erg waardevol, omdat het gaat over waar het in het leven op aankomt!

De Bijbelgroep, onder leiding van de assistierend-pastoor, bezint zich meestal op het evangelie van de komende zondag. Het doet goed om samen te luisteren naar wat Gods woord ieder van ons te zeggen heeft en te horen wat ieder daarin persoonlijk hoort, vanuit de eigen situatie en persoonlijke levenservaringen. In de verkondiging in de erop volgende zondag klinkt vaak door wat in de Bijbelgroep is besproken. Ook de leesgroep ervaart het samen lezen, luisteren naar elkaar en het uitwisselen van ervaringen naar aanleiding van het behandelde hoofdstuk van het gekozen boek, als erg leerzaam en verrijkend.

Iedere donderdag is er om 12.00 uur ‘Middagpauze anders’: een half uur bezinning met Bijbeltekst, lied, psalm reciteren en voorbeden, en vooral stilte. Aansluitend wordt het

ERIK JURGENS

DE LEVENDMAKER

meegebrachte lunchpakketje genuttigd en wordt er bijgepraat. 's Zondags is er een liturgisch samenzijn: een eucharistieviering en 1 maal per maand een dienst van Schrift en Gebed. Na afloop is er koffie. De parochie heeft uiteraard ook diverse contacten in de stad en omgeving, zoals met de Raad van Kerken, de Lutherse Gemeente, Oecumenisch Beraad Noord-Eindhoven, Wereldvrede-svlam, de Voedselbank. Zo proberen we present te zijn en vooral welkom te heten wie op zoek zijn naar een thuis. ●

MEER WETEN:

- DE OUD-KATHOLIEKE KERK IN NEDERLAND, RED. PETER-BEN SMIT, UTRECHT 2018.
- WEBSITES OKKN.NL EN EINDHOVEN.OKKN.NL.

"Ik bezweer U bij de levende God", zegt de hogepriester tegen Jezus, "dat U ons moet zeggen of U de Gezalfde (de Mesjich), de zoon van God bent." (Mat. 26: 63) En Jezus antwoordt: "U zegt het." Dat zijn de kernwoorden van de *Matthäus-Passion*. Een godslastering was het. 'Zoon van God'! Daarom het vonnis: "*Er ist des Todes schuldig.*" Allemaal zeer onjoods. Een Jood mocht en mag niet eens de naam van de Eeuwige uitspreken, laat staan beweren dat hij diens zoon is. Hoe kan de hogepriester dat dan vragen? En hoe kan de vrome Jood Jezus het bevestigen? Ik vermoed dat het gaat om een later Grieks/Romeins insluipsel in de passie-tekst. De klassieken zagen in hun mythologie de goden immers als halve mensen. Zo laten de godinnen Juno, Venus, en Minerva (die van de Uil!) de arme Paris, zoon van de koning van Troje, kiezen wie van hen de mooiste is. Hij kiest Venus, en dit leidt via Helena tot de oorlog om Troje. Niet erg goddelijk, dat gedrag van de drie.

In zijn eigen woorden zegt Jezus immers tegen de hogepriester dat hij, de hogepriester, de Mensenzoon nog zal zien, "zittend te rechter zijde van de Kracht, en komen op de wolken des hemels." Hij verwachtte kennelijk dat de Jongste Dag spoedig zou aanbreken – al tweeduizend jaar geleden. Als Jezus zelf overtuigd was de Mesjich, de Messias, te zijn, dan klopt dat. Want in de Joodse traditie zal de eindtijd zich aandienen met de komst van de Mesjich. Maar hoe herkennen we de Zoon van de Mens, zoals Jezus zich lijkt te noemen? Dat is niet godslasterlijk, zijn wij niet allen zonen of dochters van de mens? Het komt uit het boek Daniel 7:13/14 (ja, waarde lezers, bij mij moet je je bijbel bij de hand hebben): "Aan Hem wordt verleend heerschappij, waardigheid en koningschap... een heerschappij die niet vergaat." Zo, dus.

Ik hou zelf eigenlijk niet van die zware verhalen over een eindtijd, een godsrijk. Allemaal zo angstaanjagend, met die vier ruiters. In het boekje *Getuigen van geloof*, onlangs uitgegeven door de Mariënburgvereniging, kiezen de schrijvers gelukkig voor een totaal ander Godsbeeld.

Vindplaats voor God, zeggen zij, is de Liefde (*Ubi caritas et amor, Deus ibi est*, uit de liturgie van Witte Donderdag, bij de voetwassing). Inderdaad, waar menslievendheid en minnen is, daar is God. Dat is toch de boodschap die Jezus predikte, en zijn leerlingen op het hart drukte (Joh. 13:34)? Dan is God bron van kracht en warmte. Mooi.

Mij is dat nog te werelds, te menselijk. In de geloofsbelijdenis van Nicea wordt de Geest helaas weggedrukt. Daar staat dat 'ik vertrouw' (*credo* betekent vooreerst ik vertrouw) in de Heilige Geest, heer en levendmaker'. *Vivificantem*, staat er, moeilijk woord als we het credo zingen – meestal wordt het *fificantem*. Die Geest komt dan voort uit de Vader en de Zoon.

Ik heb nooit veel gezien in die curieuze leer van de Triniteit. En dan zou de persoon die het Leven maakt voortkomen uit de andere twee? Het is omgekeerd: de Levendmaker maakt ons leven. Hij is de wind die waait waarheen Hij wil (Joh. 3:8), Hij is de stem van een zachte bries (1 Kon. 19:12). Hij maakt zogenaamd Maria zwanger (Matth. 1:18). Pinksteren is het belangrijkste feest.

Kom, heilige geest.

> INTERVIEW ●

TWAALF BRIEVEN OVER MARIA

Een vluchtelingenfamilie die een klein huisje krijgt bij ons klooster als dank voor alle coördinatie. De Heilige Familie is hun wandversiering.

Brief 5 - 16 juni 2018

Beste Yosé.

Maria heeft niet alleen te maken met de vrome volksbeleving, die ik hier in Limburg nog volop om me heen zie, maar ook met alle kerkelijke uitspraken over Maria en hun werkingsgeschiedenis. In het protestantisme is Mariadevotie en heiligenverering uitgebannen. Waarom? Ik zie dat vooral als een zuivering, die toen nodig was, maar waarbij het kind met het badwater is weggegooid. Protestanten hebben tijdens de Reformatie naast veel overbodigs (het verplichte celibaat) ook veel waardevols verloren. Protestanten hebben minder hiërarchie, minder aandacht voor Maria, nauwelijks Mariale theologie, geen Mariadevotie, Mariafeesten of Mariapelgrimages, wel enkele Mariakerken. Het protestantisme kent naast kerstliederen en het berijmde Magnificat weinig Marialieder. Ik heb wel ontdekt dat ons nieuwe liedboek veel meer 'Maria' bevat. Feministische theologie heeft ook aan protestantse kant Maria meer in beeld gebracht. Vooral haar sterke, fiere profetische zijde. De nieuwe anglicaanse aandacht voor Maria toont, dat het ook voor protestanten mogelijk is van 'minder' naar 'meer' aandacht voor Maria te gaan. Ik zie dat als vooruitgang.

De Reformatie wilde terug naar de Bijbel. Er kwamen nieuwe vertalingen, vanuit het Hebreeuws en het Grieks. De Reformatie stelde Christus centraal, Maria verdween naar de achtergrond. Ze werd een gewone vrouw, zoals Petrus een gewone man werd (geen plaatsvervanger van Christus op aarde meer). Zowel bij ons als bij jullie is Maria voorgesteld als toonbeeld van nederigheid, gehoorzaamheid en dienstbaarheid. Dat heeft alles te maken met wat jij zegt over context. Wie zegt wat tegen wie over wie? De mannelijke dominantie die de kerk al eeuwenlang beheerst, wil niet alleen Maria, maar alle vrouwen gehoorzaam en dienstbaar hebben. Ik sprak eens in Rome met een hoge functionaris over de roeping van vrouwen tot kerkelijke ambten, iets wat in (een deel van) de Reformatie mogelijk is. Diegene wilde mij niet kwetsen en erkende mij in mijn ambt. Maar hij representeerde het Vaticaan, dat geen enkel ambt in de Reformata erkent en zeker het mijne niet. Binnen die setting zijn vrouwen in kerkelijk ambten onmogelijk. Ik vroeg hem: waarom? Hij zei dat dit nu eenmaal zo besloten was. Ik vroeg hem wie dat dan zo besloten had (ofschoon ik dat natuurlijk best wist). *Mulieris Dignitatem*, een pauselijk schrijven uit het Mariajaar 1988, is daar heel duidelijk over en *Ordinatio Sacerdotalis* (Apostolische brief uit 1994) ook. Ik vroeg mijn gesprekspartner hoe een paus zo zeker wist, dat vrouwen geen ambten mogen bekleden. Hij zei dat God dat zo wil. En dat geen paus daar iets aan kan veranderen. Ja, tegen God kan ik natuurlijk niet op. En daar word ik dan erg protestant van. Snap je dat?

Zullen we het de volgende keer over Mariale Bijbelpassages hebben? Veel protestanten weten niet dat Maria er met Pinksteren bij was (Hand. 1:12) en ook andere vrouwen. Op talrijke Pinkstericonen staat Maria centraal, omringd door apostelen. Boeiend om te zien.

Hartelijks. Margriet

Beste Margriet.

“God wil dat zo.” Dat maakt mij ook protestant. Hoe weet iemand zo precies wat God wil? Ja, laten we naar de Bijbel gaan. Dan wordt het sober rond Maria. In de evangeliën lezen we weinig over haar. Maar ik zeg dat wat níet expliciet vermeld wordt, evenveel betekenis heeft als wat wél genoemd wordt. Waar de Catholica steeds de eigen traditie wil uitbouwen zonder die regelmatig uit te zuiveren aan de hand van de Bijbel, moet de Reformata niet zomaar denken, dat theologisch misbruik van Maria daar niet voorkomt. Beide stromingen kunnen over Maria in gesprek gaan en elkaar een heilzaam correctief aanreiken. De genade van dat heilzame correctief lijkt me een betere instap dan alles opsommen wat in 20 eeuwen patriarchale kerk over Maria is gedebiteerd, vind je ook niet?

Lucas legt Maria een lofzang in de mond, die nog steeds revolutionair is: “Machtigen worden van de troon gestoten”. Daar zijn machtigen het nooit mee eens, ook kerkelijke machthebbers niet. Het Magnificat ontdoen van kritisch vragen naar dominantieverhoudingen lijkt een mentale – erger nog: een theologische – verkrachting van Maria. Lucas overtreft hier die oude stijlfiguur uit het Eerste Testament om Gods directe bemoeienis te benoemen: meer dan alle anderen is dit Gods zoon. Belangrijke mannen worden naar die stijlfiguur geboren uit onvruchtbare vrouwen na indringend gebed. God zelf bemoeit zich met zo’n bijzondere geboorte. Denk aan Mozes, die het volk Israël redt door het water van de Rode Zee. Zelf is hij na zijn geboorte uit Nijlwater gered. Lucas vertelt Jezus’ geboorteverhaal in overtreffende trap.

Ook Matteüs overbiedt die oude stijlfiguur door de Geest te memoreren. Lucas kondigt Jezus’ geboorte aan als een geboorte waar God bij is en waar geen man aan te pas komt. Als vrouwelijke theoloog zou ik bijna zeggen: God en de vrouwen kunnen het zelf wel, mannen zijn overbodig. Een interpretatie die me bevalt. Maar ik vrees, dat weinig mannen die humor waarderen. Is de mannelijke dominantie in de kerststal niet verbijsterend? Is jou dat ooit opgevallen? Maria is in haar kraamtijd en dan komen er alleen maar mannen op bezoek. Geen enkele vrouw! Sterker nog: niemand merkt de afwezigheid van vrouwen op. Volgens ‘mijn kerkleiding’ is de roeping van vrouwen daartoe zelfs beperkt: leven geven. Hoe bestaat het, dat de afwezigheid van vrouwen bij Maria’s kraambed niemand opvalt? Kun je meer verdwijnen dan wanneer je absolute afwezigheid niet wordt opgemerkt? Tot zover Lucas en Matteüs.

Persoonlijk voel ik me vooral thuis bij hoe Johannes Maria beschrijft. ‘Mijn Maria’, zeg maar. Maria nodigt Jezus om uit water wijn te maken (Joh. 2). Jezus doet het, maar zegt ook dat “zijn uur” (gedood worden) “nog niet gekomen is”. In Joh. 2:11 staat dat de leerlingen in Jezus geloven. Dat wordt van Maria en de broers niet gezegd. Johannes is heel precies in het weergeven van reacties op bijzondere gebeurtenissen: wie gaan geloven en wie niet? Dat Maria Jezus ertoe bracht water in wijn te veranderen maakt haar volgens Johannes nog niet gelovig. In Joh. 7:3 dagen Jezus’ broers Hem uit om tekenen te doen. Ook zij geloofden niet in Hem (Joh. 7:5). Om te doorzien wat Johannes doet, moet je dwars door zijn evangelie heen lezen. Dan zie je pas wat hij bedoelt met ‘geloven’. Er zijn er die Jezus’ tekenen zien, maar niet geloven. Er zijn er die Jezus’ tekenen zien en wel geloven. En er zijn er die zonder tekenen geloven. Dat is een goede leessleutel.

Uiteindelijk licht dan de Johanneïsche diepte van geloven op: “Nu geloven we dat U van God uitgaat” (Joh. 16:30). Jezus antwoordt: “Geloven jullie nu? Het uur komt (het is er al), dat ik word overgeleverd. Dan laten jullie mij alleen”. Tegen deze achtergrond krijgt Jezus’ afwijzing van ‘bloedbanden’ beproevende diepte. De Johanneïsche vraag naar geloven, hangt samen met de vraag of je bij Hem blijft op het dieptepunt, als alles vergeefs lijkt. Blijf je onder het kruis, ja of nee? Houd je ‘Zijn uur’ met Hem uit? Dat is dé geloofsvraag. Maria gelooft, want Maria is onder het kruis. Haar zoon tot een wonder uitdagen is volgens Johannes nog geen geloof. Ik durf te beweren: integendeel. Onder het kruis blijven, als het met alle eer gedaan is; dat is geloven. Maria is er in Zijn uur. Dat maakt haar van belang in geloofsgemeenschappen.

Vrede en alle goeds. José

© Ton Vokking

TEKST
THOMAS SEITERICH

TRUMPS VROEGERE CHEF-IDEOLOOG STEVE BANNON WIL OOK EUROPA VER NAAR RECHTS TREKKEN - MET BEHULP VAN DE KERKEN.

MAKELAAR IN MACHT

Steve Bannon, de strateeg die het denkwerk deed voor de verkiezingszege van VS-president Donald Trump, hanteert naast zijn netwerkarbeid in de politiek ook een kerkelijke agenda. Hartstochtelijk polemiseert hij sinds jaren tegen bisschoppen en kerken die belang hechten aan sociale aspecten en mensenrechten. De 64-jarige Amerikaanse publicist maakt geen onderscheid tussen politiek en godsdienst. Kerken en politieke partijen zijn voor hem slechts invloedrijke krachten die je moet benutten of bestrijden. Persoonlijk rekt Bannon, die in zijn jonge jaren koketteerde met het boeddhisme (light) en exotische godsdiensten, zich tot de meest conservatieve hoek van het katholicisme. Aldus keert hij terug naar zijn wortels. Want hij stamt uit een streng katholieke, kinderrijke arbeidersfamilie van Ierse herkomst in Norfolk, in de VS-staat Virginia.

Bannon bespeurt de groeiende onzekerheid in de kerken en heeft oog voor haar potentieel om behulpzaam te zijn bij een conservatieve ommekeer. Met hulp van de conservatieve, witte protestanten in de VS – van de Southern Baptists via de vromen in de Bible Belt tot de moderne vrije kerken van de middenklasse – lukte de ruk naar rechts in de succesvolle verkiezingsstrijd voor Donald Trump in 2016.

DE APOCALYPS ALS WAPEN De aardverschuiving bij de kiezersvoorkeuren moet zich in Europa herhalen en wel zo spoedig mogelijk. Kansloos is dit niet. Integendeel. In Hongarije, Polen, Kroatië, Litouwen en Slowakije worden de meerderheden in de bisschoppenconferenties

Veel mensen worden angstig bij onzekerheid. Maar onze tijd kent (snelle) veranderingen, vooral in wetten en kerkelijke standpunten. Vaak hebben dezelfde mensen moeite met allebei. Zo gaan deze angsten elkaar versterken. Mensen die streven naar macht, proberen daarop in te spelen: "Kies mijn kant en de goede oude tijd komt terug!" Ook groepen in onze eigen kerk worden hiervoor gebruikt (zie de recente berichten over de verhuur van het Trisulti-koooster in de Apennijnen, oostelijk van Rome). Thomas Seiterich, hoofdredacteur van Publik-Forum, schrijft hierover.

nationalistischer en nostalgischer. De angst voor de toekomst grijpt om zich heen.

En Bannon kent zijn Bijbel. De Raspoetin-achtige man, die nooit gekozen werd, maar voor wie de macht wel alles is, is niet verlegen als het erom gaat Harmageddon, de apocalyptische eindstrijd van de Apocalyps van Johannes, als een wapen te hanteren in het politieke vertoog. Deze behendigheid heeft hij gemeen met fundamentalisten: enerzijds/anderzijds, intermediaire geluiden, tolerantie, differentiëringen zijn alleen maar storende factoren.

Onder de door paus Franciscus gefrustreerde, met traditie vergroeide kardinalen in het Vaticaan vindt hij daarbij geest-

“De populistische, nationalistische beweging is in Europa vermoedelijk al een jaar verder dan in de Verenigde Staten” (Steve Bannon in mei 2018 in Praag)

verwanten. Raymond Burke, de scherpste Romeinse criticus van paus Franciscus – hij heeft zijn carrière als kardinaal aan de Duitse paus Benedictus XVI te danken –, verspreidt precies eenzelfde wereldbeeld. Ook Burke hanteert het beeld van de Apocalyps. Hoezeer Bannon met Burke en de bisschoppelijke tegenspelers van Franciscus verbonden is, werd voor het laatst in 2014 publiek bij een bijeenkomst van het Dignitatis Humanae Institute, een conservatieve denktank dicht bij het Vaticaan (maar ook nu op de website van dit instituut: <http://www.dignitathumanae.com/index.php/home/>, A.K.).

Op dit moment echter trekt Bannon in de Verenigde Staten in de opinievorming ten strijde tegen de katholieke bisschoppenconferentie. Het strijdpunt wordt – evenals in Europa

– gevormd door vluchtelingen. De Amerikaanse bisschoppen zouden niet bij machte zijn in hun eigen kerk door te pakken en eindelijk orde op zaken te stellen, aldus tiert Bannon. Daarom liepen al lange tijd de gelovigen bij hen weg. Het zou er de opperherders die zich openlijk inzetten voor een menswaardige omgang met de vluchtelingen, alleen maar om te doen zijn “hun leeggelopen kerken opnieuw te vullen met illegale vluchtelingen uit Zuid-Amerika”.

WAAR DE KERK DIENT TE ZWIJGEN Ook bij het schandelijke en inhumane afschrikkingsprogramma van Donald Trump – volgens welk minderjarige vluchtelingenkinderen uit Latijns-Amerika bij illegale grensoverschrijding van hun ouders gescheiden moeten worden – zou Bannon een vinger in de pap gehad hebben. Pas toen presidentsvrouw Melania Trump openlijk haar ontzetting liet blijken over de onmenselijke behandeling – “Ieder kind hoort bij zijn moeder!” – ging haar man door de knieën. De natiebrede verontwaardiging over dit uiteenscheuren van gezinnen was te groot. Maar Bannon zette de president vanwege zijn terugkrabbelen openlijk weg als lafaard. En hij bestookte de theologisch conservatieve, maar om zijn sociale en politieke stellingname zeer geliefde kardinaal Timothy Dolan van New York.

Sinds 2014 varieert Bannon op het thema van de onhoudbare teloorgang van de Amerikaanse katholieken. Duidelijk is, dat deze al lang niet meer de sterke witte minderheidskerk vormen die Bannon in zijn jeugd heeft meegemaakt. Vermoedelijk is dit de diepste grond voor zijn woede. Ook als hij telkens weer openlijk de schandalen van seksueel misbruik aan de schandpaal nagelt, komt meteen op de tweede plaats de eis dat de kerk eindelijk eens moet zwijgen, wanneer er – zoals bij het weren van vluchtelingen – vragen van levensbelang voor de nationale soevereiniteit aan de orde zijn. Daarom benadrukt de strateeg de verdachtmaking dat de kerk in de VS misbruik maakt van de immigranten om de aandacht af te leiden van haar falen. Maar telkens bevestigt Bannon graag hoezeer hij als trouwe zoon van de kerk klaarstaat om te vechten voor een terugkeer naar de katholieke identiteit. Maar die zou er dan precies zó uit moeten zien als hij voor juist houdt.

Bannon houdt deze weken hof onder de populisten van rechtse signatuur in Europa. De netwerker werkt daarmee verder aan zijn doel een alliantie te smeden van rechtsbuitenpartijen voor de verkiezingen in mei 2019 voor het Europees Parlement. Bannon zegt dat het “om een verkiezingszegecampagne” gaat. De rechtspopulisten, tot nu toe in Brussel en Straatsburg een gemarginaliseerde minderheid, moeten

een reuzensprong naar voren maken en minstens de derde partij in sterkte worden in het Europees Parlement. In feite zou het door Bannon geproclameerde plan kunnen lukken, mede door het imploderen van de sociaal-democratische partijen in vele EU-staten.

Toen VS-president Trump in juni een uiterst provocatief bezoek bracht aan Groot-Brittannië, resideerde Bannon in een Londens 5-sterrenhotel. Daar ontving de “Heer van het Duister” (uit Harry Potter) respectievelijk “Darth Vader” (uit Star Wars), zoals de media in de Verenigde Staten Bannon graag noemen, uren achtereen de belangrijkste politici van de rechtse partijen uit de EU-landen.

De belangrijkste politici van de Duitse AfD (Alternative für Deutschland), Beatrix von Storch en Alice Weidel, waren bij Bannon al bij een soortgelijke ontmoeting in Zürich in de smaak gevallen als politiek verwant: “Voor de jonge leidende figuren als Beatrix von Storch of Alice Weidel zijn fantastische persoonlijkheden. Zeer dynamisch. Als Duitsland jonge aanvoersters als deze heeft, zo kien, dan zal de partij er behoorlijk goed voorstaan.” Bondskanselier Angela Merkel daarentegen, zo benadrukte Bannon in Praag, zou “de geschiedenis ingaan als de slechtste politieke figuur van de 21ste eeuw”.

In Italië legt Bannon contacten met de leider van de rechts-extreme Lega Nord en huidige minister van binnenlandse zaken, Matteo Salvini. Die heeft de ‘coalitie der populistten’ tussen de Vijfsterrenbeweging en de openlijk racistische Lega tot stand gebracht. In Frankrijk helpt Bannon Marine Le Pen, de leidster van het Front National, die in 2017 bij de presidentsverkiezing maar net verloor van Emmanuel Macron. Eén traditioneel vijandbeeld praat de topstrategie zijn Europese volgelingen uit het hoofd: de reflexmatige haat van politiek rechtsbuiten tegen het christendom. Want de ondoordachte vijandschap tegen het westerse christendom zou politiek rechts verzwakken. Natuurlijk vormen de kerken een moeilijke partner, vooral wanneer zij bovennationaal georganiseerd zijn. Maar in de strijd tegen de islam zouden zij van grote betekenis kunnen zijn. Bannon doet er zijn best voor om strijdbare elementen uit de kerkelijke traditie zoals de Reconquista of de Turkenoorlogen te gebruiken als hulpbron bij de cultuur- en meningsverschillen, getrouw aan zijn dogma dat kerken en partijen krachtenbundels vormen die Europees politiek rechts in de toekomst intelligent moet benutten.

THEOLOGEN VERDEDIGEN DE AfD In Duitsland zijn er tot nu toe nauwelijks theologes/theologen van naam die zich ontvankelijk tonen voor of zich openlijk wagen aan de verdediging van de standpunten van Bannon. Toen onlangs

de Trierse emeritus-hoogleraar sociale ethiek en dominicaan Wolfgang Ockenfels aankondigde dat hij zou gaan meewerken binnen het curatorium van de AfD-stichting Desiderius Erasmus, oogstte de rechtse pater, eens adviseur van de CDU, een storm van verontwaardiging. Het Centraal Comité Van Duitse Katholieken (ZDK) distantieerde zich snel en duidelijk. Peter Kreuzwald, provinciaal van de Duitse dominicanen, had meer tijd nodig. Namens de orde legde hij de kritische verklaring af dat Ockenfels’ “persoonlijke mening niet door de leiding van de provincie werd gedeeld”. Behalve Ockenfels is ook David Berger uit Berlijn actief in de Erasmusstichting. Tijdens het pontificaat van Benedictus XVI had hij in rechtse kringen binnen het Vaticaan een goede naam als een scherpzinnige anti-hervormingstheoloog – tot het moment dat hij in 2010 uit de kast kwam als homoseksueel. ●

UIT: PUBLIK-FORUM, KRITISCH – CHRISTLICH – UNABHÄNGIG, OBERURSEL, AUSGABE 15/2018, PAGINA 38-39

Vertaling: Ad Krijnen

Bannon bespeurt de groeiende onzekerheid in de kerken en heeft oog voor haar potentieel om behulpzaam te zijn bij een conservatieve ommekeer

Het zal je maar overkomen dat midden in de nacht een inbreker naast je bed staat, of dat door een stel chaoten de tribune van je club wordt gesloopt. Dit zijn bescheiden incidenten vergeleken bij de stormloop op de Champs-Élysées of de ontploffingen in mensenmenigten. De grootste graad van gewelddadigheid komt tot uiting, wanneer volksgroepen en naties met een enorm wapenarsenaal te velde trekken om elkaar te vernietigen. Door de moderne elektronica is het mogelijk om zelfs op ongekende afstand mensen van kant te maken.

Waar komt die aanvalsdrang vandaan? Is het een kwestie van vrije wil die de mens bij tijd en wijle prikkelt om als een roofzuchtig beest gewetenloos tekeer kan gaan?

De basis van persoonlijke ruzie en groepsgeweld wordt vaak verklaard met het verwijt dat de ander begonnen is. Deze smoes viert al hoogtij in het paradijsverhaal. Maar daar trapt de grote baas niet in en hij zegt: "Als je er zo'n knoeiboel van maakt, dan wegwezen hier en zorg maar in de 'Wild West' van het leven je er doorheen te slaan". Een prachtverhaal om het beduvelen en vernietigen van de mensen onder elkaar te verklaren.

Je zou denken dat in onze dagen de religieuze en politieke machtsblokken hun best doen om dit vernietigingsprogramma dan ook maar uit te voeren. Zo ontmoeten politieke leiders elkaar regelmatig om met handjeddruk te bluffen dat ze niets van hun sterke positie willen prijsgeven. Bij tegenwerking wordt het handspel al gauw een vuist en worden door economische boycot, verbreken van oude verdragen en grensoverschrijdend handelen de degens gekruist. Het hemd is nader dan de rok en eigen volk komt eerst. Dat is bij velen de onderliggende gedachte, waar wel iets voor te zeggen is. Maar wanneer dit ertoe leidt dat de ander naakt de vernietiging ingejaagd wordt, dan wordt het een ander verhaal. Sinds de jaren dertig van de vorige eeuw dragen we de ellende van deze nazi-ideologie als een ingekerfde waarschuwing met ons mee.

ACHTERUITKIJKSPIEGEL Wanneer we onze fantasie laten werken, zien we dat in de oertijd de mens met zijn liefjes in het dal bij een stroompje woonde en probeerde te overleven. Oorspronkelijk had hij geen weet van een ander dal. Als dan iemand van over de bergtop verschijnt die zich iets te dik maakt, schrikt hij zich rot en ontdekt dat hij een buur heeft. Zo begint de knokpartij om zijn hachje veilig te stellen. Dit gedonder zet zich voort in rooftochten tussen

steden en volken onder elkaar en door stiekeme uitbuiting en economisch machtsvertoon in onze dagen. Waarom die dreigementen, die vaak in afschuwelijke daden worden omgezet? Daar worstelde eeuwen geleden de mensheid ook al mee. Om haar onschuld aan te tonen verwees zij naar hogere machten die haar tot deze daden aanspoorden. De godenwereld. Je hoeft er de *Ilias* van Homerus maar op na te lezen, en je ziet Zeus met zijn godenklik boven de wolken het oorlogsspel van Grieken tegen Trojanen dirigeren. De wil van hogere machten legitimeert de mens om anderen van kant te maken.

Na de warboel van deze hemelingen als luchtfietserij ontmaskerd te hebben, daalde de wijsheid van ethisch gedrag neer op de berg Sinaï. Eén god is meer dan voldoende. In de tien geboden stelt hij paal en perk en wijst hij de weg naar fatsoenlijk gedrag. Het volk Israël zweert hem trouw en wil die weg gaan. Op zich heel aardig bedacht. Maar de daaruit

De wil van hogere machten legitimeert de mens om anderen van kant te maken

**GOD &
GEWELD**

gegroeide ideologie van het Beloofde Land is het kruisvat dat regelmatig ontploft wanneer dat volk het als een goddelijke opdracht beleeft om anderen uit de weg te ruimen.

DE ENE WARE GOD Wanneer men zich inbeeldt en dus gelooft dat zijn eigen god de enig ware is, kan men met hem als opperbevelhebber de hele wereld veroveren. Niet alleen Israël claimde deze waarheid met zijn geloof in JHWH, maar in zijn voetspoor ook het christendom met zijn God en de islam met Allah. In de Tenach, de Bijbel en de Koran is de oorspronkelijke visie van hun geloof vastgelegd. Zo is het geschreven woord het transportmiddel geworden van hun oorspronkelijke opvattingen naar onze tijd. Enerzijds is dit een voordeel om die inspiratie voor humaan gedrag levendig te houden. Anderzijds kunnen die formuleringen een pervers wapen worden wanneer men elkaar met versleten teksten fundamentalistisch om de oren blijft slaan. Veel van de huidige conflicten in het Midden-Oosten en de westerse wereld worden in het publieke debat gezien als voortkomend uit de opvattingen van de drie monotheïstische religies. Veroveringstochten en slachtpartijen zijn daar door de eeuwen heen het bewijs van.

Zoals exorcisten de ingebeelde duivel bij mensen willen uitdrijven, zo duiken ook regelmatig godsuitdrijvers op die de ingebeelde macht van elke god de wereld uit willen hebben. Volgens hen zijn het voornamelijk de monotheïstische religies die door hun theocratische overtuiging alle ellende veroorzaken. Dit is niet slechts borrelpraat: ook in serieuze praatprogramma's proberen verlichte geesten de wereld ervan te overtuigen dat elke vorm van religie funest is en verboden moet worden. Dan zou het ineens afgelopen zijn met Jodenhaat, de jihad, bekeringsdrift en verkettering naar alle kanten. Is het zo simpel? Is daar waar alle vormen van religie bestreden en uitgebannen zijn ineens de heilstaat aangebroken? De ervaring leert ons anders.

ONVERBETERLIJK RELIGIEUS Niet alleen door ademhalen worden mensen in leven gehouden, maar ook door religieuze beleving. Of deze nu vorm krijgt in een bedevaart naar Lourdes vanwege Maria of in de ArenA vanwege het geloof in

Is daar waar alle vormen van religie bestreden en uitgebannen zijn ineens de heilstaat aangebroken? De ervaring leert ons anders

Ajax, allebei voldoen ze aan een innerlijke behoefte. Je kunt net zo goed proberen een taal of dialect uit te roeien: wat je ook doet, mensen blijven hoe dan ook hun stembanden gebruiken.

Elke vorm van religie is als het ware het vruchtwater van de ziel en de godsdienst is de baarmoeder die haar tentoonstreeft. Dit is een intiem gebeuren en een kwetsbare werkelijkheid die elke mens in zich meedraagt. Dit vraagt over en weer om eendracht en verdraagzaamheid. Het is dus de kunst van de verantwoordelijke religieuze leiders van de monotheïstische religies om de vergiftigende elementen die in de loop der tijd in hun leerstellingen zijn geslopen uit te bannen, en de menslievende inspiratie te laten doorwerken.

Voor christenen is het verhaal over Jezus van Nazaret met zijn program van zachtaardigheid en barmhartigheid het uitgangspunt van vreedzaam gedrag. Het lijkt zo simpel. Maar bij de proclamatie van het beleid dat Jezus in het centrum van de macht als enig waar presenteert, wordt het al moeilijk. "Klinkt sympathiek" mompelt de imperialist Pilatus. Maar als men dit gaat uitvoeren, dan is Pilatus uitgespeeld, en de fundamentalistische geloofskliek ook. Hoe gaan zij hun hachje redden? Door ter plekke een referendum te houden. Ziedaar: *Jexit!* Maak die man van kant! Zijn waarheid wordt vermoord. Hoe nu verder? Wie heeft een betere waarheid?

VERDIEPING Onder redactie van Frank Bosman en Harm Goris verscheen het boek *God tussen oorlog en vrede*, met als ondertitel: *kritische reflecties op de relatie tussen religie en geweld*. Het is een verzameling van wetenschappelijke beschouwingen van elf hoogleraren in Nederland en België, die vanuit de religiewetenschappen, filosofie en theologie hun licht laten schijnen over de belangrijkste kwesties die in bovenstaande tekst slechts heel summier aangestipt worden. Aangezien in de huidige discussie over de verwevenheid van religie en menselijk handelen geen simpel antwoord mogelijk is, zijn de onderhavige beschouwingen aan te bevelen voor iedereen die in het publieke debat zijn bijdrage wil leveren om de samenleving vreedzamer te maken. ●

FRANK BOSMAN & HARM GORIS(RED.): GOD TUSSEN OORLOG EN VREDE. KRITISCHE REFLECTIES OP DE RELATIE TUSSEN RELIGIE EN GEWELD. UITG. VALKHOF PERS, NIJMEGEN 2018, 160 BLZ.; € 17,50.

Voor christenen is het verhaal over Jezus van Nazaret met zijn program van zachtaardigheid en barmhartigheid het uitgangspunt van vreedzaam gedrag

Harm Goris &
Frank G. Bosman [red.]
**God tussen oorlog
en vrede**
*Kritische reflecties op de relatie
tussen religie en geweld*

VALKHOF PERS

KRITISCHE SCHRIJVERS

WILT U GRAAG LATEN WETEN WAT KRITISCH
KATHOLIEK-ZIJN VOOR Ú BETEKENT?
STUUR UW BIJDRAGE NAAR REDACTIE@
MARIENBURGVERENIGING.NL. BIJDAGEN (MAXIMAAL
700 WOORDEN) MOETEN VÓÓR 1 JULI 2019 BIJ DE
REDACTIE ZIJN.

KRITISCH KATHOLIEK?

Noodzakelijk en onmogelijk.

Een heilloze discussie.

Twee situaties ter inleiding:

Verslag in dagblad *BN DeStem*, 8 maart 2019. Pastoor Maickel Prasing brak zondag een lans voor de komst van een regenboogzebrapad tegenover de basiliek in Oudenbosch. Dat zou volgens hem niet alleen de verkeersveiligheid ten goede komen, maar ook de LHBT-gemeenschap laten zien dat ze welkom is in de kerk. Bedoeld ook als teken van meer openheid, tolerantie en acceptatie van iedereen, hoe die ook geschapen is. “Die eigentijdsheid willen we graag uitstralen.”

Vijf dagen later heeft het bisdom de priester teruggefloten en wordt hij op een spandoek bij de ingang van de basiliek door enkele ‘goede’ katholieken uitgemaakt voor ketter. De uiteindelijke reactie van Maickel Prasing: we hebben ons punt gemaakt, het is nu duidelijk. De kritische pastoor loopt tegen een muur van katholiek onbegrip.

De tweede situatie speelt op het hoogste hiërarchische niveau van de r.-k. kerk waar een vijftal kardinalen de paus beschuldigt van verraad aan enkele geloofspunten. Zij hebben hem uitgedaagd om schriftelijk en publiekelijk te reageren, maar wijselijk genoeg heeft hij dit niet gedaan. Het zou zelfmoord betekenen want volgens de Rooms-katholieke catechismus hebben zij gelijk.

Onder hen bevindt zich Kardinaal Eijk met zijn volle aanval op de paus vanwege hosties voor hertrouwen en voor praktiserende homo’s. Nederlands hoogste katholiek, kardinaal Wim Eijk, gaat in een opinieartikel met gestrekt been in op het beleid van paus Franciscus. Waarom? “Hij is er oprecht van overtuigd dat nieuwlichters voor een crisis in de kerk gaan zorgen.”

Paus Franciscus is hier de kritische katholiek die wordt uitgemaakt voor ketter of niet-katholiek.

Beide geschetste situaties vertonen dezelfde grondpatronen:

Eenzijds theoretische of praktische afwijkingen van de officiële normen. Dit niet met het doel om af te wijken, maar gedwongen door nieuwe inzichten, onmogelijke situaties, onhoudbare standpunten, maatschappelijke of filosofische, theologische of wetenschappelijke ontwikkelingen. Dit leidt tot een kritische houding tegenover alles en iedereen die deze ontwikkeling niet meemaakt.

Anderzijds vasthouden aan de meest letterlijke en juridische interpretatie van een leer.

Pogingen om elkaar te begrijpen of tot andere gedachten te brengen lopen op niets uit en zijn dus heilloos. Voorbeelden hiervan: veel slachtoffers van de brandstapel, of Luther en Hans Küng. De zogenaamde overwinnaars zijn hier degenen die de macht in handen hebben. Zij maken uit wie er voldoet aan de criteria van het katholiek-zijn. Je kunt wel kritisch katholiek zijn, maar je krijgt geen poot aan de grond. Zijn er wegen te vinden die de officiële machtsstructuren kunnen ontwijken?

In kerkelijk-juridisch opzicht kun je stellen: een kritisch katholiek (die afwijkt van de officiële leer) is niet meer katholiek. Veel kritisch katholieken wijken zeer sterk af van hun oude geloofsleer, blijven weg uit de hun vertrouwde kerk omdat ze daar dingen horen die volledig buiten hun ervaring staan. De teksten van de liturgie stammen van eeuwen geleden en hebben nauwelijks relatie tot het leven van iedere dag. Neem bijvoorbeeld de tenhemelopneming (met lichaam) van Maria. Wat kan Mariënborg, dat een club van kritisch

LEON GOERTZ

WOLF

katholieken wil zijn, doen aan deze situatie?

Allereerst moeten we constateren dat we van onze 'herders in de leer', onze bisschoppen, in het algemeen niets te verwachten hebben, juist op dit - hun eigen - terrein. Zij hebben zich (al dan niet gedwongen van hogerhand), andere doelen gesteld, namelijk conserveren van de oude situatie.

Vervolgens zouden we ons moeten richten op de meest essentiële vragen: wat is of wat kan religie betekenen voor ons in deze tijd? Waar en hoe wordt dit waargemaakt? Is religie niet primair bedoeld voor dit leven in plaats van voor een hiernamaals? Wordt het niet de hoogste tijd verouderde godsbeelden metterdaad te saneren? Liturgische jeugddiensten klinken muzikaal modern maar zingen altijd nog het oude liedje.

Welke lectuur, welke theologen, kunnen ons op pad helpen bij de kritische zingeving van ons leven? Kritiek halen we niet uit onze tenen, maar moet zelf ook gebaseerd zijn op criteria. Wat zijn de bronnen van onze kritiek? Is onze kritiek gebouwd op innerlijke overtuiging dan wel op wetgeving? Hebben wij onze nakomelingen iets zinvollers te bieden dan een uitgeleefde en leeggeroofde wereld zonder waardevolle religie? En loopt dit aanbod alleen via de Kerken of ook via andere media?

Wim van der Velden

Grote opluchting toen de rovende soldaten met hun legervoertuigen van ons boerenerf verdreven werden. Ontspannen huppelde ik na de oorlogsdagen naar school. Daar leerde ik uit het boek *Vaderlandse Geschiedenis*, dat in 1828 de laatste wolf op de Veluwe gedood was. Weer een diep doorleefde vreugde bij mij, want de verhalen vertelden dat deze viervoeter op de loer ligt om geitjes en kinderen op te peuzelen.

Oorlog en wolf, wat hebben zij met elkaar te maken? In beide gevallen gaat het om bedreiging en oerangst die verdreven moeten worden. Bij de overrompeling door het Duitse leger dwarrelden pamfletten uit vliegtuigen met de tekst: *Wij komen als vrienden*. Dat heet: zoete broodjes bakken om de prooi hapklaar te maken. De troetelnaam van Adolf was *Wolf*, en zijn uitvalsbasis in Polen heette *Wolfsschanze*. Meedogenloos deed de oorlogsmachine haar werk om het leefgebied van het eigen volk te vergroten.

Ook het wolvenverhaal begint vriendelijk en menslievend. De wolvin adopteert Romulus en Remus die later de stad Rome stichten en zo de oorsprong worden van de Romeinse beschaving waar wij nu in leven.

Tot voor kort leefden wolven in familieverband in voornamelijk Oost-Europese en Siberische oerbossen. Voor hen een paradijselijk bestaan totdat ze met teveel zijn. Dan gaan ze op avontuur om hun leefgebied uit te breiden. Zonderlingen die uitgestoten worden gaan rondstruinen en vinden bij ons een Luilekkerland van gemakkelijke prooi. Bovendien zijn ze op zoek naar een leuke partner, en ziedaar: er komen jonkies, ze vormen een roedel en gaan dan echt op oorlogspad.

Met alle respect voor de dierenbeschermers: voor een leven met wilde wolven is ons landje niet geschikt. Hun gedrag wijkt teveel af van ons leefpatroon. Ze temmen en integreren, dat gaat echt niet lukken. Trouwens, we hebben al voldoende geïntegreerde hondensoorten waarmee we wél goed overweg kunnen.

De wolf is dus een wezen dat in ons midden ongewenst en grensoverschrijdend gedrag vertoont. Wat moeten wij ermee? Diezelfde vraag moeten we stellen als het gaat om onze soortgenoten die zich niet meer thuis voelen bij hun familie, onze rechtsstaat of hun geloofsgemeenschap. Zij struinen rond, gaan op rooftocht en spelen vaak voor eigen rechter.

Mens en dier zullen samen voor een leefbare wereld moeten zorgen. Dat kan alleen door groeiend begrip voor elkaar en aanpassingsvermogen om ons gedrag op elkaar af te stemmen. Er ligt dus een forse portie op ons bordje.

CO
LU
MN.

HUUB SCHUMACHER

VOOR ZO'N KERK IS ER GEEN KAPSTOKHAAKJE MEER

Al mijn hele leven denk ik dat mensen zien met hun ogen. Mis poes. "Zien doe je met je hersenen. Wat je ziet, is wat je geleerd hebt om te zien. Het is gebaseerd op kennis en ervaringen die je al een keer eerder hebt opgedaan. Wat je ziet blijft als het ware alleen maar hangen als er een haakje voor is." Vind je dit niet ontvullend?! Deze, zeg maar gerust, eye-opener is van psychiater Iris Summer. Bij de laatste jaarwisseling, in *Letter & Geest*, kwam ze aan het woord. Deze *Trouw*-bijlage stond geheel in het teken van het intrigerende onderwerp 'Onbevangenheid'. En Iris kan het weten! Onlangs schreef ze de bestseller: *De zeven zintuigen. Over waarnemen en onwaarnemen*. Daarin maakt ze de lezer genadeloos duidelijk dat deze bij alles wat hij denkt te zien voortdurend zo bevooroordeeld is als wat. Of dat erg is, is weer wat anders... maar in je zien ben je super selectief... daar zorgen – voor de kenners – ieders thalamus en hippocampus wel voor.

Dit onderwerp raakte me omdat het me onmiddellijk deed denken aan een televisiespektakel van zo'n 3 weken daarvóór, waar ik met heel bepaalde gevoelens naar had zitten kijken. Maar door deze aanval op ook mijn onbevangenheid ging ik ineens denken: wat ik daar toen gezien heb en wat ik daarvan dacht... klopte dat wel? Was het niet veel meer mijn eigen invulling dan wat anders?

Laat me dan eerst zeggen wat ik zag en wat ik ervan dacht. Ik zag een grootse en heel indrukwekkende katholieke manifestatie in de kathedraal van Roermond. Wat een fantastisch schouwspel! Ik vroeg me af hoe men het in godsnaam had klaargekregen zoiets massaal en uitbundig te organiseren. Er leek alleen al aan het begin van de plechtigheid geen eind te komen: een eindeloze stoet van wel honderd meter, of voor mijn beleving misschien wel tweehonderd meter, van binnenschrijdende getoogde misdienaars, acolieten, zangers, diakens, kapelaans, pastoors, dekens, wat hebben we allemaal nog meer, o ja: kanunniken, monseigneurs, bisschoppen... echt waar, er kwam geen eind aan. Alles wat maar een toeg aan kon, had er een aan en alles wat maar enigszins in aanmerking kwam voor een 'mijter-op', had er een op. Vooraan in de kerk aangekomen waaierde deze kleurrijk uitgedoste, stijlvolle, ellenlange mannenrij uit over de diverse vakken, tussen en achter de voeten van de ranke en

hoge gotische pilaren aan weerszijden van het priesterkoor tot helemaal voorin bij het gouden hoofdaltaar. Dit was dan alleen nog maar het begin en toen waren we al zowat een half uur verder...

Wat ik ervan dacht? Met – vind ik zelf – best wel alle gevoel en begrip voor de Limburgse ziel die zich o zo graag uitleeft in tradities met kleurrijk vlagvertoon, muziek en kledij-van-weleer, had ik er achteraf toch zoiets van een gevoel bij als: is dit nou de manier waarop je je momenteel als katholieke kerk naar de moderne Nederlandse samenleving moet presenteren? Laat je als kerk op een dergelijke manier aan de wereld-van-vandaag zien hoe je als bisdom je nieuwe bisschop inhaalt, want u zult intussen al wel doorhebben dat ik het daarover heb. Echt waar, hoe goedbedoeld en mooi en prachtig en vertrouwd het vanuit het nabije verleden eigenlijk allemaal nog was, ik meen toch te moeten zeggen: nee, zo niet; dit is voorbij, dit is echt helemaal voorbij en doe nou niet net alsof de kerk momenteel nog wél zo is, want die is zo niet meer. Ook niet in Limburg, volgens mij. Laat het me in rook-termen zeggen: al rookt misschien nog 23% van de bevolking... róken is óver! Als je nu nog rokend over straat loopt, val je op; het is *not done*.

Ben ik bevooroordeeld? Hoe het ook zij, voor de kerk die ik daar bezig zag, had ik – om het met Iris' woorden van hierboven te zeggen – geen kapstokhaakje, want een dergelijke kerk, aldus mijn hersenen, is al jaren geleden begonnen met te verdwijnen; ze bestaat niet meer.

CO
LU
MN.